

2013. január 16.

<http://www.amnesty.hu/blog/kranicz-szilvia>

Kránicz Szilvia

A világ különböző pontjain és országunkban is a társadalom perifériáján élőkről előszeretettel készítenek egyoldalú statisztikákat, hogy ezeket később felhasználva aktuális politikai nézőpontokat elfogadtassanak velünk, elég csak a most készülő hajléktalan törvénymódosítás tervezetére gondolni.

A művészet gyakorta igyekszik rejtett és elhanyagolt társadalmi problémákra rávilágítani és emberi sorsokat megmutatva új aspektusba helyezni a hajléktalanság, öregség, bevándorlás, prostitúció, családon belüli erőszak és faji megkülönböztetés kényes témáit.

A Mai Manó Ház égisze alatt működő Fotóművészeti Szabadegyetem második, Szociális érzékenység és emberi jogi témák című előadásán Somogyi Zsófia művészettörténész osztotta meg gondolatait a korábban említett témákról az érdeklőkkel, mindezt ismert és kevésbé ismert fotóművészek alkotásainak segítségével.

Az előadóval egyetértve én is azt gondolom, fontos, hogy az emberek gondolkozásmódja megváltozzon és felismerjék, az egyéni tragikus sorsok tekintetében is létezik kollektív felelősség társadalmi szinten, túlmutatva a családi közösségek hatókörén.

Az előadás során bemutatott sorozatok bár technikai megvalósításban és műfajilag is eltérőek voltak, közös metszéspontjuk volt az a látásmód, mely segít feltárni a szerep mögött rejtőző embert és megkérdőjelezi a belénk ivódott sztereotip (és gyakorta téves) képeket.

Az este folyamán megismert fotóművészek alkotásai mind arra törekedtek, hogy egy újfajta attitűd átadásával szolidaritásra és cselekvésre ösztönözzék mindazokat, akik műveikkel „szembenéznek”. Azt hiszem, egy olyan áldozathibáztatásra hajlamos társadalomban, mint a miénk, különösen szükség van a nézőpontok megújítására és a „szembenézésre”.

A kamera szemszögéből az áldozati pozíció átlényegülhet és a képeken feltárt sorsok gondolkozásra és – reményeim szerint – alázatra kényszerítik a nézőt, a pillanatfelvétel képes megörökíteni az emberi élet törékenységét, sebezhetőségét és elkerülhetetlen mulandóságát.

Szandelszky Béla fotóriporter – akinek referenciái között szerepel az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet), National Geographic Magyarország, Associated Press (AP) egyaránt – Menekültek címmel készített sorozatot, melyből az Apa kisgyermekkel

című fekete fehér fotót választotta Somogyi Zsófia. A kép remekül illusztrálja az apa örömét, az ég felé emelt kisfiú új kilátásokkal indulhat tovább – szerencsés esetben itt nálunk – az ő szemei az ablakon keresztül már kitekinthetnek a reményt adó fény felé.

Kovalovszky Dániel 2003-2007 között készült Öregek otthona című válogatása az öregedés természetes és méltóságteljes folyamatára világít rá, portréiban tisztelettel fordul az idős emberek hétköznapi problémái felé.

Dezső Tamás Románia néven futó projektje a Kelet-Európai térségben tárja fel a szegénység, természet és ember közötti harmóniákat.

Hossala Tamás 2005-2007 között készített Szupervizió I-II. portrészorozata egy leányotthon életébe nyújt betekintést. A szerző hosszabb

ideig együtt élt az otthon lakóival, részt vett hétköznapjaikban, így az itt látható képek mögött a művész sorsába is beleszótt kimondatlan drámák rejtőznek a drog, prostitúció és erőszak poklából. A minimalista eszközökkel készült fotók, elmosódott arcok és árnyékok arról mesélnek, ezek a nők láthatatlanok a társadalom számára, a fotóművész ezt a láthatatlanságot szeretné megérinteni és megváltoztatni képein keresztül.

Az alábbi kompozíció érdekessége például, az üres asztal jelzi, az otthon mindegyik lakója épp szökésben van abban a pillanatban, mikor a blende bezárult az objektívben...

Erik Heinitz *Kitaszítottság* című 2008-as felvétele önmagáért beszél. Még számomra is meglepő, bizonyos témákat milyen egyszerű megoldásokkal lehet érzékeltetni, ez a kép éppannyira beszél a rasszizmusról, mint a kitaszítottságról és a közönyről.

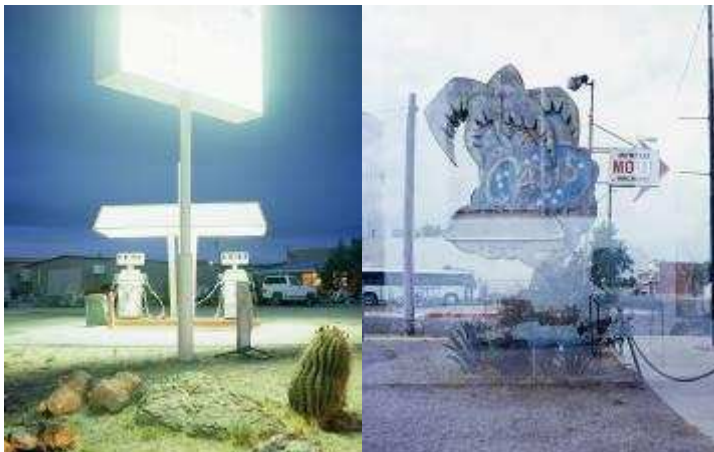
Szász Lilla 2009-2010 között készült *Zsolti mama mennybe megy* sorozata ítékezés nélkül tárja elénk a prostitúció megrázó útvesztőit, egy fiatal, homoszexuális cigány fiú tragédiáját követhetjük nyomon. Vajon minek kellett volna történnie, hogy elkerülje a később elkövetett öngyilkosságot?

Seba Kurtis argentin fotográfus 5 évig élt illegális bevándorlóként Spanyolországban.

A Bevándorló akták című válogatás gyakran roncsolással előhívott képein új atmoszférát teremt, hogy kézzel foghatóvá tegye azt a kiszolgáltatottság felett érzett dühöt, melyet a létbizonytalanságra ítélt helyzet kivált az emigránsokból.

A kiégett felvételeken megjelenik az a reménytelenség, üresség, amit a világ eltérő pontjain élnek át mexikóiak Amerikában, egyiptomiak Olaszországban, afrikaiak a Kanári-szigeteken. Sivaton keresztül, autók csomagtartójában rejtőzve, kisebb nagyobb lélekvesztő hajók rakterében összezsúfolódva teszik meg a hosszú és kockázatos utat ismeretlen földre, hogy aztán az új otthonnak hitt vagy remélt országban beleütközzenek a társadalmi konvenciók által felépített, számunkra kényelmes és biztonságos üvegfalakkal. Látjuk egymást, mégis a kirekesztettség érinthetetlené változtatja őket. Seba Kurtis fotóin megszakadt élettörténetek, elfelejtett sorsok néznek vissza ránk.

Terri Potoczna Magyarországon élő, lengyel származású brit fotós „Cigány vagyok” sorozata a társadalmunkban élő cigányságot érintő sztereotípiákat kérdőjelezi meg.

A tizenkét híres európai festmény alapján készült fotóreprodukciók mindegyikén egy-egy cigány fiatal tekint vissza ránk, s kiderül talán csak ruha, smink és beállítás kérdése, kinek látszunk. Mindenkiben él identitástudat, fontos, hogy honnan jöttünk, ez kétségtelen. Mégis azt gondolom, az hogy hová igyekszünk és kivé szeretnénk változni, legalább olyan fontos. Az pedig, hogy milyen karaktert játszhatunk el az élet színpadán, nem csak rajtunk múlik,

hanem a minket körülvevő és befogadó társadalmon is, amely a szereplők pozícióját jelentős mértékben meghatározza a történetben.

Szerencsés esetben bölcsen megválasztott törvények alakítják a mozgáshoz szükséges teret és az egyéni szabadságot a szociális hierarchiában. Mindez mennyire reális és elérhető Magyarországon az itt élő cigány kisebbség számára? Itt valóban bármi lehetséges számukra is?

Azt gondolnánk, filmbe illő, abszurd helyzet, ha valaki egy repülőgép futóművébe kapaszkodva igyekszik feljutni egy járatra potyautasként. Mások számára az egyetlen menekülési útvonal.

Graeme Miller 2008-ban készített Potyautasok sorozata olyan európai helyszínekről tudósít, ahol a talpalatnyi föld egy leszállásra készülő repülőgépből kihullott menekült megfagyott testével találkozott. A különleges felvételek születési körülményeihez hozzátartozik, hogy a művész lefeküdt a földre mindazokon a helyszíneken, ahol megtalálták a halott potyautasokat és feltekintett az égre a kamerával, emlékezni arra az emberre, aki ma már nem lehet itt közöttünk.

A reménytelenség és kétségbeesés melyik pillanatában dönt úgy valaki, hogy a fagyhalál kockázatát is bevállalva így induljon útnak?

Mindezen fotóművészek munkáit végignézve elgondolkoztam azon, mennyire fontos időt szánni arra, hogy megálljunk és felülvizsgáljuk a magunkkal hozott előítéleteinket, azokat félretéve új szempontokat kutatva megoldásokat keressünk. Együtt.

Túllépni azon, hogy a villamoson mellénk telepedő hajléktalan jelenléte kellemetlen, hogy a bevándorlási téma kényes és a családon belüli erőszak vagy a gyermekprostitúció sajnálatos.

A mi világunkban az idő pénz. Szerinted hány pillanatba kerül egy idegenre tekintve felismerni az egyszeri és megismételhetetlen ember arcát?

*A szerző **Kráncz Szilvia**, az Amnesty International Magyarország önkéntese.*